

FAUX RESO: DĚRAVÁ PAMĚŤ ORGANOLOGIE

Jan Sobotka

O tzv. *faux resos*, tedy nepravých rezofonických kytarách, tenorových kytarách či mandolínách, dosud postrádáme jak svědectví pamětníků, tak jakékoliv tištěné zprávy, o zmínkách v odborné literatuře nemluvě. Veškeré informace cirkulují v internetových diskuzích posledních let, v nichž ovšem převládají otázky a omyly nad spolehlivými odpověďmi. Možno říci, že tato kategorie hudebních nástrojů představuje zřetelnou mezeru v organologické paměti.

Zcela ojedinělá tištěná zmínka se objevila před deseti lety, přičemž se vztahuje přibližně k roku 1968. Pochází od Jerryho Douglase, v současnosti patrně nejvýznamnějšího hráče na dobro: „Pamatuji si, jak jsem dostal tuto moji už druhou kytaru, seděl jsem v autě a hrál na ni. A v duchu jsem si říkal: ‚Tak tohle je to první a poslední dobro, jaké jsem kdy potřeboval. To je ono. To je ten zvuk.‘ Druhý den jsem se ovšem podíval pod kryt a tam nebylo nic. Bylo tam jenom dřevo. Takže to nebylo žádné skutečné dobro; byla to jen falešná havajská kytara.“ (Conrad 2008)

Na můj přímý dotaz, o jaký nástroj šlo, Douglas uvedl, že šlo o „předválečné faux-bro. Myslím, že to může být Stella nebo jedna z takových těch kytar ve stylu Kay/Stella“.¹

Pokud jde o ikonografické prameny, můžeme se jen domnívat, že některé z dobových fotografií či vyobrazení v nabídkových katalozích zachycují i nástroje tohoto typu – absence rezonátoru je totiž zřejmá až při pohled zblízka.

I.

Počátky nástrojů s rezonátorem spadají do poloviny 20. let 20. století,² kdy byly vyrobeny první exempláře se třemi rezonátory a kobylkou typu „biskvit“ pod značkou *National*; později přichází pod značkou *Dobro* konkurenční model s jediným ven obráceným rezonátorem a kobylkou opřenu o tzv. pavouka.

V roce 1932 došlo ke spojení konkurentů, ale právě tehdy se objevila elektrofonická havajská kytara, která z rezofonických nástrojů učinila na dobrých třicet let slepou uličku vývoje – za passé byly údajně považovány již po roce 1935 (*Acoustic Guitars* 2008: 50). Produkce nicméně pokračovala až do roku 1941, kdy ji ukončil vstup USA do války, protože hliník a další užívané kovy spadaly mezi strategické suroviny.

Teprve koncem 50. let povstala dřevěná Dobra díky bluegrassu a o něco později i celokovové nástroje značky National díky blues revivalu z prachu vetešnictví a staly se postupně stále žádanějším artiklem jak mezi hudebníky, tak mezi sběrateli.

Kupodivu až ve zcela nedávných letech vyvstala právě ve sběratelských kruzích otázka takzvaných *faux resos* či *faux-bros*, tedy nástrojů, pod jejichž kovovým krytem není rezonátor, ale pouze dřevěná rezonanční deska.³

1. E-mailová komunikace s Jerryem Douglasem z 16. června 2018.

2. K historii dobra viz Příbylová 2012.

3. Od těchto nástrojů je třeba odlišit rezofonické nástroje značky Hollywood z počátku 30. let, jejichž výrobu ovšem po několika letech zarazila soudní pře se společností Dobro/National. Značka patřila losangeleským Schireson Brothers. Tyto extrémně vzácné

Stříbrný nátěr pod kovovým krytem některých exemplářů naznačuje, že záměrem zřejmě bylo oklamat méně informované zákazníky, případně těm nemajetnějším, kteří by se třeba chtěli blýsknout (a to doslova, vzhledem k chromovanému krytu), poskytnou náhražku opravdového rezofonického nástroje. To samozřejmě svým způsobem předurčuje tento instrument stát se *nástrojem lidové hudby* – v podstatě byly tyto nástroje jako takové již vyráběny.

II.

Výše uvedené vnáší do čistě organologické problematiky nezvyklý etický aspekt. O ne zcela čistém svědomí výrobců svědčí fakt, že tyto nástroje byly distribuovány výhradně pod různými *house brands*, přestože mohly pocházet od některého z renomovaných výrobců.⁴

Experti, jako například George Gruhn, předpokládají nejčastěji firmu Regal, jejíž výrobky byly prodávány například pod značkami *Alhambra, Broman, Bruno, Gretsch, Magno-tone, More Harmony, NIOMA, Norwood Chimes, Old Craftsman* či *Orpheum*, nicméně dlužno podotknout, že toto jméno slouží v případě nejasností až příliš často. Každopádně se u těchto nástrojů setkáváme přímo na dochovaných exemplářích se značkami *Charleston, Del Oro, Harmony, Musketeer, Melofonic* a řadou dalších.

Vodítkem k rozlišení bohužel nemůže být – vzhledem k fluktuaci součástek ve výrobě, kdy se často bralo, co bylo zrovna po ruce – ani odlišný design kovových krytů.⁵

exempláře – vyráběné zřejmě z velmi kvalitních materiálů, se sériovými čísly – měly buď zvláštní rezonátor, o jehož dno se přímo opírala kobylka (tedy v podstatě ani *biscuit*, ani *spider*, patent 1927575 z 19. 9.1933), nebo vloženou dřevěnou kruhovou desku s deseti otvory a žebry (pod krytem se 4 x 15 otvory, Patent 1887861 z 15. 11. 1932).

4. Je např. známo, že firma Dobro využívala překližkové korpusy z produkce firem Kay či Harmony; kytary Gibson byly např. prodávány pod značkami *Kalamazoo, Recording King, Cromwell, Fascinator* nebo *Kel Kroyden* (Fred 2003).
5. „Regal libovolně míchal a kombinoval hardware na všech svých Dobro kytarách, zjevně používal struníky nebo kryty, které byly zrovna po ruce.“ (Grey 1999)

Falešné rezonátorové nástroje byly vyráběny samozřejmě bez výrobních čísel. Je dost možné, že se solidních informací ani o jejich produkci, ani o jejich užití v hudební praxi jednoduše nedočkáme; jak o nejperspektivnější sen a konec jeví shromažďování a vyhodnocování údajů o dochovaných exemplářích. Alespoň zde lze doufat v možnost určitých obecnějších závěrů.

III.

Materiál k dalším úvahám mohou poskytnout například relativně rozšířené nástroje s logem *Melofonic*. Logo se objevuje ve dvou podobách, z nichž trochu překvapivě tu moderněji vyhlížející nacházíme již v roce 1927 v katalogu příslušenství pro rozhlasovou techniku a taktéž na patrně mladší sadě strun pro elektrickou kytaru.⁶

6. *Melofonic* údajně mohl být značkou K & K Musical Instrument Company z New Yorku, známé v roce 1927 snad též jako Progressive Musical Instrument Corp (319 6th Avenue, New York). Srov. „Melofonic stringed instruments and speakers New York.“ *Jedi Star* [online] [cit. 15. 7. 2018]. Dostupné z: <<http://jedistar.com/melofonic/>>. Užití termínu „*HI-FI*“ u zmíněné sady strun odkazuje ovšem k 50. létům. Pod značkou Melphonic se v roce 1965 objevily elektrické kytary firmy Valco s plastovým korpusem (viz Bacon – Day 1995: 49) a pod názvem Melaphonic dnes působí výrobce elektrických kytar v Le Mans ve Francii (viz <http://www.melophonics.fr>).

Nástroje mají pod kovovým krytem, mimochodem z materiálu masivnějšího, než s jakým se setkáme na skutečných rezonátorových nástrojích, dřevěnou desku s viditelnou dvojicí otvorů (ve tvaru interpunkčního znaménka pro apostrof) po stranách hmatníku a skrytou čtveřicí menších kruhových otvorů pod krytem (viz červené značky).

Mírně vypouklý kryt je připevněn osmi drobnými vruty po obvodu, bez kontaktu s dřevěnou kobylkou.

Materiálem korpusu je pravděpodobně bříza, přičemž obě desky i luby jsou z masivu. U zkoumaného exempláře prozradí

esovitá prasklina v zadní desce nepravé „tygří“ fládrování, ale také užití materiálu s nikterak ideálním tvarem let.

Falešné je i bíle malované „perleťové“ lemování ozvučné desky (u něhož se tvůrce ani nenamáhal opravit rozmáznutou barvu). Je třeba zmínit případy, kdy jsou nyní do původních korpusů vkládány rezonátory, což je postup omluvitelný snad jen v případě zborcené vrchní desky.

IV.

Nástroje tohoto typu si nicméně získávají příznivce. Za všechny můžeme citovat zaníceného diskutéra na stránkách Mandolin Café: „Je to nástroj pro sběratele, zcela svébytný. Podle mého soudu docela cool a velice zajímavý. Nikdo přece netvrdí, že je to National z 30. let nebo něco podobného. Měl bych dodat, že já osobně jsem fanoušek falešných rezonátorů a že většině lidí uniká, jak skvěle znějí. Z nějakých příčin, téměř se vzpírajících logice a vědě, znějí skutečně velice kovově a skvěle. Ne snad tak vybroušeně jako National, ale pořád pěkně.“⁷ (Mando 2014)

Díky užitému masivnímu dřevu, byť lacinému, a mohutnému kovovému krytu zní nástroj skutečně nečekaně osobitě. Spojuje zvukovou přívětivost dřeva s průrazností kovu a je dost možné, že toto zbarvení kdysi nečekaně překonalo původní poněkud nekalé záměry výrobců.

7. Všechny překlady z angličtiny Jan Sobotka.

Dosud zjištěné exempláře (vyhledáno 3. 11. 2018):

Značka uvedená na nástroji	Popis specifických znaků	Uložení či zdroj
Melofonic (barevné logo)	<ul style="list-style-type: none"> • rezonanční otvory tvaru apostrofu • svrhni deska bez stříbrného nátěru • sunburst/ falešné fládrování „dvoudílné“ spodní desky a lubů, falešné lemování • otvory v krytu 4 x 29 • kryt s korodovaným povrchem 	soukromá sbírka
Melofonic (barevné logo)	<ul style="list-style-type: none"> • rezonanční otvory tvaru apostrofu • deska se světlým (stříbrným?) nátěrem • sunburst/ falešné fládrování a lemování • otvory v krytu 4 x 29 	https://www.worthpoint.com/worthopedia/vintage-melofonic-resonator-mandolin-172441401
Melofonic (logo s bílým písmem)	<ul style="list-style-type: none"> • rezonanční otvory tvaru apostrofu • deska se stříbrným nátěrem, sunburst / falešné fládrování "dvoudílné" spodní desky a lubů, falešné lemování • otvory v krytu 4 x 29 • bez krytu strunníku • černé ladící kolíky 	http://jedistar.com/melofonic/
Melofonic (logo s bílým písmem)	<ul style="list-style-type: none"> • rezonanční otvory tvaru apostrofu • deska se stříbrným nátěrem, sunburst / falešné fládrování korpusu s „jednodílnou“ zadní deskou a lemování • otvor u hmatníku dodatečně rozšířen do tvaru srdce • kryt a kobylka chybí 	https://www.worthpoint.com/worthopedia/vintage-1930-40-melofonic-mandolin-1877793260
[Melofonic]	<ul style="list-style-type: none"> • rezonanční otvory tvaru apostrofu • lemování patrně falešné • otvory v krytu 4 x 29 	https://www.mandolincafe.com/forum/threads/96855-Melofonic-Resanator-Mandolin
[Melofonic] / Gibson	<ul style="list-style-type: none"> • rezonanční otvory tvaru apostrofu • deska původně údajně se stříbrným nátěrem, po odstranění patrně fládrování • otvory v krytu 4 x 29 • krk nahrazen krkem z mandolinového banja Gibson 	https://www.mandolincafe.com/forum/threads/75913-My-Franken-mandolin-faux-resonator-with-a-Gibson-neck

Harmony	<ul style="list-style-type: none"> • rezonanční otvory tvaru <i>f</i> • deska se stříbrným nátěrem, sunburst / fládrování a lemy korpusu patrně falešné • otvory v krytu 5 x 6 • svrchní deska pod kobyolkou zborcená 	https://reverb.com/uk/item/3266319-rare-vintage-30s-harmony-faux-resonator-mandolin-great-conversion-potential
Harmony	<ul style="list-style-type: none"> • rezonanční otvory tvaru <i>f</i> • nepůvodní lak • otvory v krytu 5 x 6 	https://reverb.com/item/6261199-harmony-resonator-mandolin-resonator
Charleston	<ul style="list-style-type: none"> • rezonanční otvory tvaru <i>f</i> • původně deska se stříbrným nátěrem • otvory v krytu 5 x 6 • přestavěno na rezonátorový nástroj, nový kryt bez struníku 	https://www.youtube.com/watch?v=cJkEYSVQsMc
Regal	<ul style="list-style-type: none"> • bez rezonančních otvorů (oválný otvor pod krytem?) • lemování patrně falešné • otvory v krytu 12 x měsíček-hvězdička • kobyłka bez krytu, s pozůstatky po postranních šroubech 	https://www.mandolincafe.com/forum/threads/110191-Regal-Resonator-Mando-on-eBay
Blue Bird	<ul style="list-style-type: none"> • bez rezonančních otvorů (oválný otvor pod krytem?) • lemování patrně falešné • seřizovací otvor v krytu kobylinky • otvory v krytu 12 x měsíček-hvězdička 	https://www.mandolincafe.com/forum/threads/112583-I-think-this-is-a-Mandolin!

Literatura:

- Acoustic Guitars. The Illustrated Encyclopedia*. 2018. New York: Chartwell Books.
- BACON, Tony – DAY, Paul 1995: *Všechno o kytarách*. [Praha]: Svojtka a Vašut.
- BROZMAN, Bob 1993: *The History and Artistry of National Resonator Instruments*. Fullerton: Centerstream.
- PŘIBYLOVÁ, Irena 2012: Po stopách dobra. In PŘIBYLOVÁ, Irena – UHLÍKOVÁ, Lucie (eds): *Od folkloru k world music: Hudba a bariéry*. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko, s. 99–110.

Internetové zdroje:

- CONRAD, Pablo 2008: [Komentář v sekci]. *Resonation* [online] [cit. 15. 7. 2018]. Dostupné z: <<http://www.dobrology.com/forums/whatever/miscellaneous/2008/06/18/jerry-douglas-article>>.
- FRED, L. B. 2003: „The Peoples’ Guitar. Gibson’s Depression-Era Exports.“ *Vintage Guitar Magazine* [online] [cit. 15. 7. 2018]. Dostupné z: <<https://www.vintageguitar.com/28229/the-peoples-guitar/>>.
- GRAY, Tom 1999: „A Guide to Vintage Dobros.“ *Vintage Guitar Magazine* [online] [cit. 15. 7. 2018]. Dostupné z: <<http://www.vintageguitar.com/30152/a-guide-to-vintage-dobros/>>.
- MANDO, Jeff 2014: [Komentář v sekci Melofonic Resonator Mandolin]. *Mandolin Café* [online] [cit. 15. 7. 2018]. Dostupné z: <<https://www.mandolincafe.com/forum/archive/index.php/t-96855.html>>.
- „Melofonic stringed instruments and speakers New York.“ *Jedi Star* [online] [cit. 16. 7. 2018]. Dostupné z: <<http://jedistar.com/melofonic/>>.

Faux reso: In the shadows of organology

For so-called *faux resos* – false resonator guitars, tenor guitars or mandolin – we lack any oral or printed evidence, not to mention coverage in the professional literature. All information circulates only in online debates, where questions and mistakes predominate over reliable answers. So it can be said that this category of musical instruments represents a weak memory of organology. As far as the iconographic sources are concerned, some of the period photographs or pictures might capture instruments of this type but the presence of a resonator is obvious only from a very close look. The first actual resonator instruments were manufactured in the mid-1920s. In collectors circles during recent years emerged the issue of so-called *faux resos* or *faux-bros* – products of the same era, but with a metal cover on a top but without a resonator inside. Silver paint under the cover of some of them suggests that the intention maybe was to deceive poor and/or less informed customers. It brings into a purely organologic discussion an unusual ethical aspect. These instruments were distributed exclusively under different house brands (for example Charleston, Del Oro, Harmony, Musketeer, Melofonic), although they were also produced by renowned manufacturers like Regal or Dobro. False resonator instruments were manufactured, of course, without any serial numbers and it is quite possible that we will get no serious information about their production and about their use; the most promising seems to be gathering and evaluation of the data on preserved instruments. Nevertheless, instruments of this type obviously found their fans. Thanks to the solid wood and the heavy metal cover, these instruments have a surprising personality, combining the warmth of wood with the metallic flavor of the cover plate resonance. It is quite possible that this sound color has provided an unexpected value in spite of the original, somewhat unethical, intentions of the producers.

Key words: Resonator musical instruments; fake instruments; mandolins; collecting; music in U.S.A.